



Redacteur ESB
 m.dijkstra@sdu.nl

Ontstemd

Op vier juni vinden de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. En hoewel resultaten uit het verleden geen garantie bieden voor de toekomst, is het waarschijnlijk dat de opkomst voor de verkiezingen laag zal zijn. De Franse krant *Libération* waarschuwt voor een historisch dieptepunt van 34 procent (Elsevier, 2009). Bij de Europese verkiezingen van 2004 was het opkomstpercentage in Europa nog 45,5 procent, en 47 procent in Nederland. De economische literatuur over verkiezingsopkomsten houdt zich meestal echter niet bezig met de vraag waarom opkomstpercentages laag zijn. Sterker nog, het is eerder gebruikelijk om te vragen waarom mensen wel de moeite nemen om te stemmen. Zo gaf Downs (1957) al aan dat het stemmen een individu een substantiële hoeveelheid vrije tijd kost, terwijl de kans dat hij de uitslag van de verkiezing met zijn of haar enkele stem beïnvloedt, nihil is. Sinds Downs hebben economen zich met dit vraagstuk beziggehouden en ze veronderstellen dat er een soort intrinsieke motivatie achter het stemmen moet zitten. Zo geven Edlin *et al.* (2008) aan dat de gevolgen van de verkiezingsuitkomst voor de individuele stemmer klein zijn, maar dat de gevolgen aanzienlijk zijn wanneer zij over grote groepen worden geaggregeerd. Als een altruïstische stemmer de gevolgen voor deze groepen meeneemt in zijn overweging, kan dit ervoor zorgen dat hij toch gaat stemmen. Want de kleine kans dat hij de verkiezingsuitkomst beïnvloedt, kan, wanneer deze wordt vermenigvuldigd met de grote effecten van de verkiezingsuitkomst, ervoor zorgen dat de opbrengsten van het stemmen opwegen tegen de kosten. Aan de andere kant staan Funk (2009) en Gerber *et al.* (2008), die hun aandacht richten op de omgevingskosten van het niet-stemmen. Funk (2009)

laat aan de hand van een experiment in Zwitserland bijvoorbeeld zien dat mensen minder geneigd zijn om te gaan stemmen als de sociale controle lager wordt. Toen men vanaf de jaren tachtig ook de mogelijkheid kreeg om per post te stemmen, naast het kieshokje, daalde het opkomstpercentage. Volgens Funk komt dit omdat de kans dat je buurman ziet dat je niet gaat stemmen lager wordt, zodat de sociale gevolgen van niet-stemmen kleiner zijn, hoewel de tijd die het kost om te stemmen lager wordt. Gerber *et al.* (2008) pakten het wat agressiever aan en gebruikten een veldexperiment waarbij zij willekeurige huishoudens in Michigan een brief stuurden om te laten weten dat zij hun stemgedrag registreren en stuurden in de brief de stemgeschiedenis van de bureaus mee. Degenen die de brief kregen toegezonden, stemden ten opzichte van de controlegroep een kwart vaker. Gerber *et al.* concluderen hieruit dat het vooral de sociale controle is die het stemgedrag verklaart.

Uit deze beperkte selectie van de literatuur rijst zo een beeld van de stemmers en de niet-stemmers. De stemmers zijn voor een deel intrinsiek gemotiveerd, bijvoorbeeld door altruïsme, terwijl een ander deel vanuit sociale pressie naar de stembus gaat. Van de niet-stemmers had waarschijnlijk een deel wel gestemd als zij daar in een sociale context meer toe gedwongen werden.

De literatuur laat hiermee niet alleen zien hoe de verkiezingsopkomst vergroot kan worden, zij maakt ook duidelijk dat een hogere opkomst niet automatisch een verhoging van de welvaart betekent. Als mensen alleen naar de stembus gaan als hun maar genoeg sociale druk wordt opgelegd, dan is het nog maar de vraag of het verwachte dieptepunt van de opkomstpercentages bij de Europese verkiezingen een figuurlijk dieptepunt is.

LITERATUUR

- Downs, A. (1957) *An economic theory of democracy*. New York: Harper and Row.
- Edlin, A., A. Gelman en N. Kaplan (2008) Voting for charity's sake. *The economists' voice*, oktober 2008.
- Elsevier (2009) Laagterecord dreigt bij Europese verkiezingen. www.elsevier.nl/web/10230551/nieuws/europese-unie/laagterecord-dreigt-bij-opkomst-verkiezingen-EU.htm.
- Funk, P. (2009) Social incentives and voter turnout: evidence from the Swiss mail ballot system. *Journal of the european economic association*. Te verschijnen.
- Gerber, A., D. Green en C. Larimer (2008) Social pressure and voter turnout: evidence from a large-scale field experiment. *American political science review*, 102(1), 33-48.